

Географія внутрішньо переміщених осіб у західному регіоні України: обсяги, напрямки, наслідки, проблеми

Ярослав ДЖАМАН^{1*} <https://orcid.org/0000-0003-0471-015X>

УДК 911.3:312(477)

Василь ДЖАМАН^{1**} <https://orcid.org/0000-0002-9188-3325>

ПОШУКОВА СТАТТЯ

¹Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, кафедра географії України та регіоналістики

Листування – *y.dzhaman@chnu.edu.ua; **v.dzhaman@chnu.edu.ua

Ключові слова: внутрішньо переміщені особи, міграції, регіони, західний регіон України, війна, Україна.

Анотація: Розглянуто проблему виникнення і правового врегулювання в Україні нової категорії мігрантів – «внутрішньо переміщених осіб», що зумовлені воєнною агресією росії проти України. Розкриті територіальні відміни і динаміка обстеження та реєстрації внутрішньо переміщених осіб в регіонах України Міжнародною організацією з міграції (МОМ). Проаналізовано обсяги та особливості динаміки показників кількості внутрішньо переміщених осіб в західному регіоні України в розрізі адміністративних областей і районів. Звернуто увагу на соціальну підтримку внутрішньо переміщеним особам.

1. ВСТУП

Від початку збройної агресії російської федерації (з 2014 року) Україна вступила в нову трагічну реальність: тисячі людей загинули, сотні населених пунктів зазнали масштабних руйнувань, мільйони українців стали біженцями тощо ([Підгрушний, Сікорська 2024](#)). Війна росії проти України заставила наших громадян покидати не тільки робочі місця, але й своє житло на тимчасово окупованих територіях, у зонах активних бойових дій. В Україні виникла нова категорія вимушених мігрантів – «внутрішньо переміщені особи». Їхня кількість значно зросла після повномасштабного вторгнення росії на територію України (з 24 лютого 2022 року).

2. АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Методологічні та методичні аспекти дослідження міграцій населення розроблені в працях [Руденка та ін. \(1995\)](#), [Хомри та ін. \(1998\)](#), [Джамана \(2002\)](#), [Западнюк \(2011\)](#), [Позняка \(2002\)](#), [Пугача \(2012\)](#) та ін. Але після початку вторгнення росії в Україну в 2014 році майже ціле десятиліття наукові праці про географічні аспекти міграцій населення України практично не видавалися. На цю проблему було звернуто увагу тільки з 2023 року в статтях [Джамана, Джамана \(2023a, b, 2024\)](#), [Джамана, Санталової \(2023\)](#), [Czaplinski, Dzhaman \(2023\)](#) та ін. Мета цього дослідження – розкрити територіальні відміни та особливості обсягів, динаміки, наслідків і проблем внутрішньо переміщених осіб в Україні та її західному регіоні.

2024, 847; DOI: <https://doi.org/10.31861/geo.2024.847.125-134>

 Open Access. © 2024 Я. ДЖАМАН, В. ДЖАМАН
опубліковано у Чернівецькому національному університеті

Ця робота ліцензується відповідно до

CC BY-NC-ND із Зазначенням Авторства – Некомерційна – Без Похідних 4.0 Міжнародна

3. МЕТОДИКА І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

В умовах воєнного часу виникли складні різнонаправлені потоки й структури вимушених мігрантів – внутрішньо переміщених осіб. Тому для їх дослідження використано метод системно-структурного аналізу, а також такі загальнонаукові методи: узагальнення, абстрагування, порівняння і конкретно-наукові методи: статистичний, математичний (графічний), групування та типізації географічних об'єктів (адміністративно-територіальних одиниць), ретроспективно-хорологічного аналізу. Вивчення правового врегулювання статусу «внутрішньо переміщені особи» проводилося літературним методом (аналізом нормативно-правової бази). Важливим методом дослідження міграцій населення, в тому числі й внутрішньо переміщених осіб, є картографічний. Його переваги полягають у територіальності та наочності. Масштаби, інтенсивність, динаміка кількості внутрішньо переміщених осіб відображені на картах способами картодіаграм, картограм, кількісного фону через мережу адміністративно-територіальних одиниць.

Інформаційною базою про внутрішньо переміщених осіб виступили дані Міжнародної організації з міграції (МОМ), Міністерства соціальної політики України, Агентства ООН у справах біженців.

4. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Нова категорія вимушених мігрантів – «внутрішньо переміщені особи» виникла в Україні з початком воєнної агресії росії в 2014 році, коли українські громадяни вимушені були залишати свої роботи й житло на тимчасово окупованих територіях Автономної Республіки Крим, міста Севастополя і частини зони проведення антитерористичної операції (АТО) в Донецькій та Луганській областях з метою пошуків безпечних місць, як у межах України, так і за кордоном. Для правового врегулювання зростаючої кількості цієї категорії населення Кабінет Міністрів України 01 жовтня 2014 року прийняв Постанову № 509 «Про облік внутрішньо переміщених осіб», в якій зазначено: «1. Затвердити Порядок оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи. 2. Міністерству соціальної політики вжити заходів для формування та ведення Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб» ([Постанова ... 2024](#)). 20 жовтня 2014 року було прийнято Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» (№ 1706 – VII). Складність і певна невизначеність ситуації зобов'язали коректувати цей документ – впродовж 2014–2023 років 22 рази вносилися зміни до Закону, у т.ч. за 2022–2023 роки – 7 разів. Стаття 1 вказаного Закону розкриває зміст поняття «внутрішньо переміщена особа (ВПО)» – «це громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру» ([Закон ... 2024](#)).

Спочатку більшість внутрішньо переміщених осіб мігрувала на невеликі відстані, тобто на території, що були близько розміщені від тимчасово окупованих територій і зони АТО: в Донецькій області – 512,2 тис. осіб, Луганській – 282,5 тис., Харківській – 135,6 тис., Дніпропетровській – 71,5 тис., Запорізькій – 56,3 тис., Херсонській області – 14,6 тис. осіб. Проте багато ВПО прибуло і до віддалених територій: міста Києва – 163,5 тис. осіб, Київської області – 66,0 тис., Одеської – 38,6 тис., Полтавської – 22,6 тис., а також Сумської, Чернігівської та інших областей. Загалом, за матеріалами «Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб» Міністерства соціальної політики України (станом на 4 січня 2021 рік) на облік було поставлено 1 459 170 ВПО ([Філіпчук та ін. 2022](#); [Джаман, Джаман 2024](#)).

Я. Джаман, В. Джаман.

Географія внутрішньо переміщених осіб у західному регіоні України: обсяги, напрямки, наслідки, проблеми

Повномасштабна війна росії (з 24 лютого 2022 року) зумовила масове переміщення населення в Україні. Впродовж першого місяця війни вимушеними мігрантами стали 10,1 млн. українців, у т. ч. ВПО – майже 6,5 млн. (ще 3,6 млн. осіб виїхали за кордон). За оцінками МОМ, на середину травня 2022 року ВПО в Україні вважалися вже 7,1 млн. Частина українців мігрувала повторно, оскільки регіони їх першого поселення в 2014–2021 роках, за умов повномасштабної війни, опинилися в зоні бойових дій. Проте, коли навесні – восени 2022 року Збройні сили України витіснили ворога зі значної раніше тимчасово окупованої території (на півночі, північному сході, сході та півдні України) значна частина (приблизно 4,5 млн. осіб) ВПО повернулася до своїх місць постійного проживання (Джаман, Джаман 2023а, 2024; Філіпчук, Сирбу 2022).

Дані про географічне розміщення та кількість ВПО в Україні визначала Міжнародна організація з міграції. МОМ регулярно проводила базову їх оцінку в розрізі територіальних громад України, які приймали ВПО. Перший раунд оцінювання був проведений у першій половині (05–15) квітня 2022 року. Впродовж 2022 року було здійснено 19 раундів оцінювання з періодичністю 2 рази за місяць (як правило, в першій та другій половині місяця; а за серпень – вересень оцінка ВПО була проведена 5 разів – 9–13 раунди). У 2023–2024 роках базова оцінка внутрішньо переміщених осіб проводилась уже щомісяця (20 раунд – у січні 2023 року та, відповідно, 34 раунд – у березні 2024 року).

Першу базову оцінку ВПО (1 раунд) Міжнародна організація з міграції провела на території 6 адміністративних районів Закарпатської області. Під час другого раунду оцінювання було охоплено 12 адміністративних районів Закарпатської та Львівської областей (окрім Дрогобицького району). Третій раунд охопив уже 39 районів восьми областей: Закарпатської, Львівської, Івано-Франківської, Чернівецької, Хмельницької, Вінницької, Житомирської та Кіровоградської. У четвертому раунді оцінюванням ВПО була охоплена дев'ята область (Полтавська у складі 4 районів). Під час п'ятого раунду (01–11 червня 2022 року) оцінка проводилась у 728 територіальних громадах 13 областей, шостого раунду – у 888 територіальних громадах 18 областей. Сьомим і восьмим раундами вивчено географію внутрішньо переміщених осіб 19 областей, а у дев'ятому раунді – додатково міста Києва. У 10–17 раундах оцінювались ВПО на території 21 області та м. Києва, у 18–19 раундах (грудень 2022 року) частково обстежувалась Донецька область (відповідно, 3 і 5 районів з 8), з 20 раунду оцінюванням ВПО охоплена частина Херсонської області. Починаючи з 23 раунду (квітень 2023 року) територія оцінювання ВПО стабілізувалась і охоплювала 107 адміністративних районів 23 областей і місто Київ. Дослідженням охоплені всі 100 районів 20 областей, частково оцінювались 3 області: Донецька (4 райони з 8: Бахмутський, Волноваський, Краматорський і Покровський), Херсонська (2 райони з 5: Бериславський і Херсонський), Запорізька (1 район із 5: Запорізький). Оцінювання кількості та географії внутрішньо переміщених осіб МОМ не проводила в АР Крим, місті Севастополі та Луганській області. Упродовж 2024 року оцінюванням ВПО охоплено 1098 територіальних громад.

У 2023 році загальна кількість ВПО загалом в Україні стабілізувалась на рівні 3,5–3,7 млн осіб. 31 березня 2024 року (34 раунд оцінювання) кількість внутрішньо переміщених осіб в Україні становила 3387,3 тис. Найбільше їх зареєстровано в місті Києві та Київській області, Дніпропетровській, Харківській, Львівській, Полтавській, Одеській, Запорізькій, Вінницькій, Закарпатській, Черкаській, Івано-Франківській, Миколаївській і Донецькій областях (таблиця).

У західному регіоні України вивчення географії зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб було започатковане Міжнародною організацією з міграцій в Закарпатській області під час першого раунду оцінювання – 184 676 осіб (рис. 1, 2). Найбільшою кількістю ВПО виділялися Мукачівський (48 372), Ужгородський (37 456), Хустський (37 096) і

Берегівський (30 890 осіб) райони, дещо менше їх було зареєстровано у Тячівському (19 974) та Рахівському (10 888 осіб) районах (рис. 4).

Таблиця. Кількість внутрішньо переміщених осіб в Україні*

Регіони	Кількість внутрішньо переміщених осіб (тис. осіб)			
	станом на 31.01.2023 р. (20 раунд оцінювання)	станом на 30.06.2023 р. (25 раунд оцінювання)	станом на 31.12.2023 р. (31 раунд оцінювання)	станом на 31.03.2024 р. (34 раунд оцінювання)
УКРАЇНА	3555,2	3650,3	3522,0	3387,3
АР Крим	...	...	...	...
Області:				
Вінницька	179,6	165,0	157,4	153,0
Волинська	50,0	52,2	47,7	46,2
Дніпропетровська	367,1	386,6	390,3	386,4
Донецька	45,2	82,5	100,7	100,6
Житомирська	69,0	64,7	59,7	58,8
Закарпатська	149,8	140,2	134,8	131,8
Запорізька	156,1	152,8	167,8	165,8
Івано-Франківська	141,5	130,2	125,1	120,3
Київська	336,8	332,5	335,0	312,6
Кіровоградська	94,5	91,1	87,6	85,4
Луганська	...	...	...	...
Львівська	247,1	234,9	227,4	221,4
Миколаївська	115,7	115,2	121,1	120,2
Одеська	139,6	153,0	165,9	169,5
Полтавська	193,7	187,3	177,6	172,3
Рівненська	58,6	52,7	49,2	48,3
Сумська	69,1	81,1	87,1	87,3
Тернопільська	80,8	74,8	70,9	68,3
Харківська	456,9	500,1	356,1	361,6
Херсонська	1,0	25,9	31,1	31,8
Хмельницька	90,5	80,2	72,7	72,6
Черкаська	146,2	132,9	128,2	125,5
Чернівецька	67,5	84,4	81,3	78,9
Чернігівська	74,8	71,3	57,1	56,7
Міста:				
Київ	225,1	258,9	290,3	211,8
Севастополь	...	...	...	...

* – базова оцінка МОМ (Ukraine Displacement Data 2022–2024 2024), ... – оцінка не проводилася

Другою у дослідженні ВПО була охоплена Львівська область (у другому раунді, 6 районів із 7) – 66 678 осіб (рис. 2). Найбільше внутрішньо переміщених осіб було зареєстровано у Стрийському (22 811) і Самбірському (21 134 особи) районах, значно менше їх було у Золочівському (7 635), Львівському (5 988), Яворівському (4 610) і Червоноградському (4 500 осіб) районах; Дрогобицький район – не обстежувався.

Третім раундом оцінювання внутрішньо переміщених осіб були охоплені Івано-Франківська (72 333 особи) й Чернівецька (74 816 осіб) області (рис. 2, 3). Тут виділялися Чернівецький (47 229) і Коломийський (21 871 особа) райони, а також Дністровський (16 993), Калуський (14 786), Івано-Франківський (10 824), Вишнівецький (10 594), Надвірнянський (10 183) і Косівський (10 098 осіб) райони. У п'ятому раунді вивчалась ситуація у Тернопільській (88 708) і Волинській (59 155 осіб) областях, у шостому – в Рівненській (52 170 осіб) області. Отже, в другій половині червня 2022 року МОМ охопила обстеженням ВПО всю територію західного регіону України. Їхня кількість становила 661 437 осіб (рис. 1).

На початку повномасштабної війни, за умов психологічного стресу та певною мірою паніки, міграційні потоки мали, в переважній більшості, хаотичний характер. Населення виїжджало самостійно або організовано в пошуках безпечних місць, часто змінюючи місця свого розташування. Це чітко простежується на графіках, які передають динаміку кількості

Я. Джаман, В. Джаман.

Географія внутрішньо переміщених осіб у західному регіоні України: обсяги, напрямки, наслідки, проблеми

zareestrovanih VPO, yak u zahidnomu regioni Ukraini zagalom (*рис. 1*), tak i v rozrizi oblastey (*рис. 2, 3*) i rayoniv (*рис. 4*).

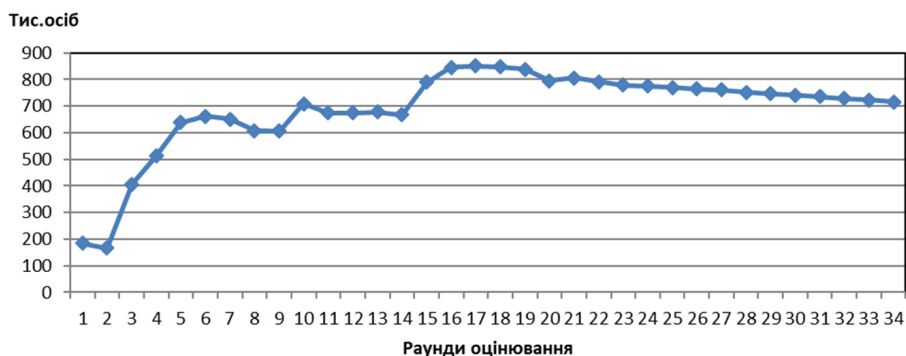

Рис. 1. Динаміка кількості ВПО у західному регіоні України (квітень 2022 р. – березень 2024 р.)

При певних «скачках» показників кількості ВПО їх число в західному регіоні України впродовж 2022 року зростало і досягнуло максимуму під час 17 раунду оцінювання (14–25 листопада) – 851 942 особи. Після цього чисельність внутрішньо переміщених осіб стабілізувалася (грудень 2022 р. – лютий 2023 р.) і в подальшому мала постійну тенденцію до зменшення (станом на 31.03.2024 р. – 715 279 осіб) (*рис. 1*).

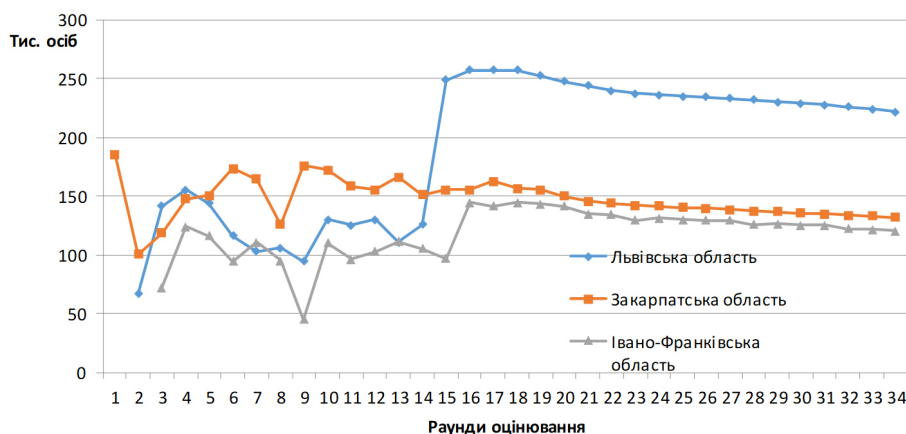

Рис. 2. Динаміка кількості ВПО у Львівській, Закарпатській та Івано-Франківській областях (квітень 2022 р. – березень 2024 р.)

Значно більшими впродовж 2022 року були зміни кількісних параметрів ВПО у розрізі областей – їх графіки часто перетиналися (*рис. 2, 3*). При цьому виділяються дві групи областей за чисельністю внутрішньо переміщених осіб:

- інтенсивного прибуття ВПО – Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська області (*рис. 2*);
- помірного прибуття ВПО – Чернівецька, Тернопільська, Рівненська, Волинська області (*рис. 3*).

Графіки розкривають територіальні відміни міграційних потоків внутрішньо переміщених осіб в західному регіоні України:

- 1) значна нестабільність кількості ВПО на початку повномасштабної війни (2022 рік) (ліва частина графіків);
- 2) стабілізація і рівномірна тенденція зменшення кількості ВПО після успішних воєнних дій ЗСУ (2023–2024 роки) (права частина графіків);

Я. Джаман, В. Джаман.

Географія внутрішньо переміщених осіб у західному регіоні України: обсяги, напрямки, наслідки, проблеми

- 3) максимальні показники кількості ВПО у розрізі областей зареєстровані у різних періодах спостережень:
- а) Закарпатська область – у першому раунді (квітень 2022 р.),
 - б) Тернопільська і Волинська області – у шостому й дев'ятому раундах (друга половина червня – перша половина серпня 2022 р.),
 - в) Львівська, Івано-Франківська і Рівненська області – у 17–18 раундах (листопад–грудень 2022 р.),
 - г) Чернівецька область – у 21 раунді (лютий 2023 р.);
- 4) тренди графіків показників кількості ВПО різні:
- а) плавний хід кривої графіка (від вищих показників на початку – до нижчих показників у кінці): Тернопільська область,
 - б) відносно плавний хід кривої графіка від вищих показників на початку – до нижчих показників у кінці:
 - зі зменшенням показників («стрибок» впродовж вересня 2022 р. – січня 2023 р.) у Волинській області та
 - збільшенням кількості ВПО («стрибок» у липні–грудні 2022 р.) у Рівненській області,
 - в) чітко виражені дві плавні частини графіка (перший «пік» показника у травні 2022 р. і спад до січня 2023 р., другий «пік» у лютому 2023 р. і плавний спад до кінця терміну спостереження): Чернівецька область,
 - г) «стрибокоподібний» малюнок кривої в лівій частині графіка і плавний спад показників у його середній та правій частинах: Львівська, Івано-Франківська і Закарпатська області;
- 5) явним лідером за кількістю ВПО Львівська область стала з другої половини жовтня 2022 р., до цього вона поступалася Закарпатській та мала приблизно однакові показники з Івано-Франківською областю;
- 6) за кількістю внутрішньо переміщених осіб (за даними останнього обстеження МОМ) у західному регіоні України чітко виділяються 4 групи областей:
- а) Львівська область (221,4 тис. осіб),
 - б) Закарпатська (131,8 тис.) та Івано-Франківська (120,3 тис. осіб) області,
 - в) Чернівецька (78,9 тис.) і Тернопільська (68,3 тис. осіб) області,
 - г) Рівненська (48,3 тис.) і Волинська (46,2 тис. осіб) області.

Особлива проблема стосується тієї частини внутрішньо переміщених осіб в Україні (та й емігрантів за кордоном), які не мають можливості повернутися до своїх домів, тому що їхнє житло зруйноване, або розміщене на тимчасово окупованих територіях, або в зоні активних бойових дій. За даними Міністерства соціальної політики України це стосується приблизно 2,5 млн. ВПО. Тому Уряд України вживає дієвих заходів для забезпечення соціальної підтримки цієї категорії населення. Зокрема, за 2022–2023 роки з державного бюджету було виділено допомогу на проживання в сумі 126,1 млрд. гривень (у т.ч.: впродовж 2022 року 52,8 млрд. гривень, за 2023 рік – 73,3 млрд. гривень) ([Внутрішньо переміщені особи 2024](#)). Ведеться дієва підтримка держави з питань працевлаштування внутрішньо переселених осіб, прийому дітей у садочки, школи тощо.

5. ВИСНОВКИ

1. Нова категорія вимушених мігрантів – «внутрішньо переміщені особи» виникла в Україні з початком воєнної агресії росії в 2014 році, коли українські громадяни вимушені були залишати житло на тимчасово окупованих територіях і частині зони проведення антитерористичної операції з метою пошуків безпечних місць. Для правового врегулювання зростаючої кількості цієї категорії населення Кабінет Міністрів України прийняв Постанову «Про облік внутрішньо переміщених осіб» і було прийнято Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб».

Я. Джаман, В. Джаман.

Географія внутрішньо переміщених осіб у західному регіоні України: обсяги, напрямки, наслідки, проблеми

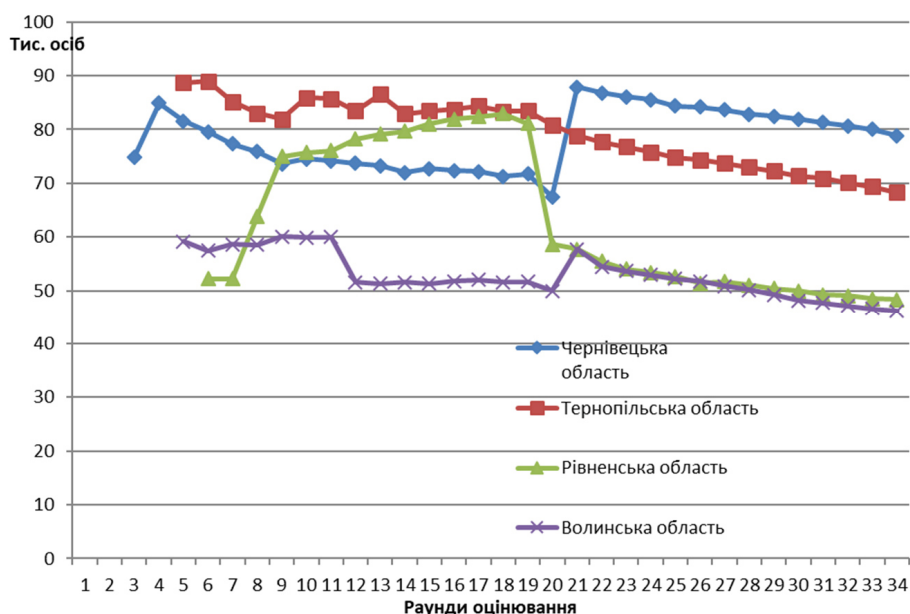

Рис. 3. Динаміка кількості ВПО у Чернівецькій, Тернопільській, Рівненській і Волинській областях (квітень 2022 р. – березень 2024 р.)

2. Спочатку більшість ВПО мігрувала на невеликі відстані, але повномасштабна війна росії зумовила масове переміщення населення в Україні на значні відстані. Впродовж першого місяця війни вимушеними мігрантами стали 10,1 млн. українців, у т. ч. ВПО – майже 6,5 млн. У 2023 році загальна кількість ВПО загалом в Україні стабілізувалася на рівні 3,5–3,7 млн. осіб. 31.03.2024 року (34 раунд оцінювання МОМ) кількість внутрішньо переміщених осіб в Україні становила 3 387,3 тис.

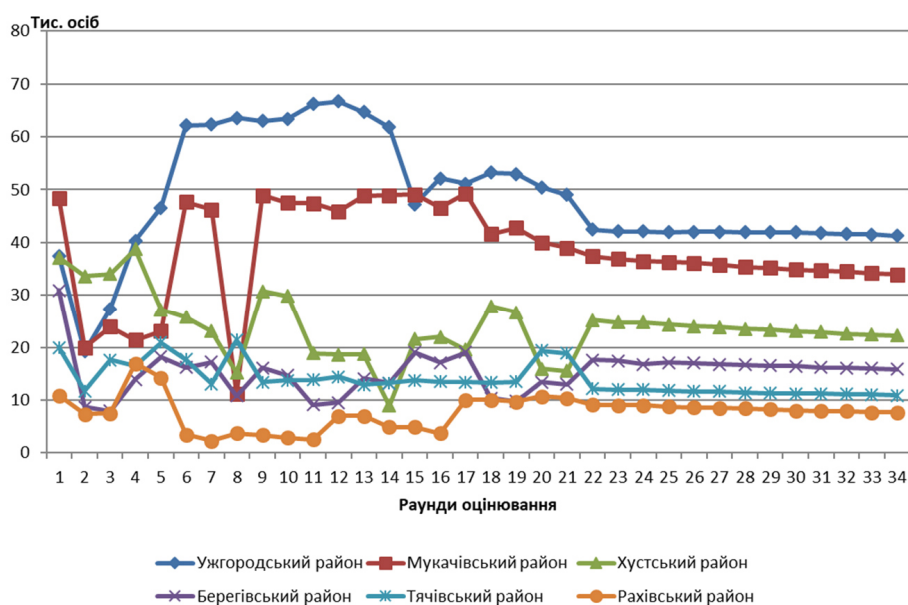

Рис. 4. Динаміка кількості ВПО у районах Закарпатської області (квітень 2022 р. – березень 2024 р.)

3. У західному регіоні України вивчення географії зареєстрованих ВПО було започатковане МОМ в Закарпатській області під час першого раунду оцінювання. В другій половині червня 2022 року МОМ охопила обстеженням ВПО всю територію західного регіону

Я. Джаман, В. Джаман.

Географія внутрішньо переміщених осіб у західному регіоні України: обсяги, напрямки, наслідки, проблеми

України. Їхня кількість становила 661 437 осіб. При певних «скачках» показників кількості ВПО їх число в західному регіоні України впродовж 2022 року зростало і досягнуло максимуму – 851 942 особи. Після цього чисельність внутрішньо переміщених осіб стабілізувалася (грудень 2022 р. – лютий 2023 р.) і в подальшому мала постійну тенденцію до зменшення (станом на 31.03.2024 р. – 715 279 осіб).

Значно більшими впродовж 2022 року були зміни кількісних параметрів ВПО у розрізі областей. При цьому виділяються дві групи областей за чисельністю ВПО:

- інтенсивного прибуття – Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська області;
- помірною прибуття – Чернівецька, Тернопільська, Рівненська, Волинська області.

4. Територіальні відміни міграційних потоків чітко відображені на картосхемах і графіках, що передають динаміку кількості зареєстрованих ВПО, як у західному регіоні України загалом, так і в розрізі областей і районів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Джаман, В. О. (2002). Особливості географії міграцій населення України. *Український географічний журнал*, (1), 28-36. [Dzhaman, V. O. (2002). Osoblyvosti heohrafii mihratsii naselennia Ukrainy. *Ukrainskyi heohrafichnyi zhurnal*, (1), 28-36.]
2. Джаман, В. О., & Джаман, Я. В. (2023а). Географія міжрегіональних міграцій населення України в умовах війни. *Науковий вісник Чернівецького університету : Географія*, (842), 83-94. [Dzhaman, V. O., & Dzhaman, Ya. V. (2023a). Heohrafiia mizhrehionalnykh mihratsii naselennia Ukrainy v umovakh viiny. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu : Heohrafiia*, (842), 83-94.]
3. Джаман, В. О., & Джаман, Я. В. (2023b). Географія міграцій населення України в умовах російсько-української війни. III Міжнародна науково-практична конференція «Географічна наука та освіта: перспективи й інновації» (Переяслав, 19–20 жовтня 2023 р.), 78-81. [Dzhaman, V. O., & Dzhaman, Ya. V. (2023b). Heohrafiia mihratsii naselennia Ukrainy v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny. III izhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «Heohrafichna nauka ta osvita: perspektyvy y innovatsii» (Pereiaslav, 19–20 zhovtnia 2023 r.), 78-81.]
4. Джаман, В. О., & Джаман, Я. В. (2024). Географія міграцій населення України: наслідки російської агресії. *Український географічний журнал*, (1), 40-48. [Dzhaman, V. O., & Dzhaman, Ya. V. (2024). Heohrafiia mihratsii naselennia Ukrainy: naslidky rosiiskoi ahresii. *Ukrainskyi heohrafichnyi zhurnal*, (1), 40-48.]
5. Джаман, В. О., & Санталова, С. О. (2023). Міграційні процеси. В *Формування і розвиток мережі поселень України (картографічний аналіз): Монографія (За ред. Л. Г. Руденка) (С. 34-39, 47, 131). Київ : Ін-т географії НАН України.* [Dzhaman, V. O., & Santalova, S. O. (2023). Migrantsiini protsesy. V *Formuvannia i rozvytok merezhi poselen Ukrainy (kartohrafichnyi analiz): Monohrafiia (Za red. L. H. Rudenka) (S. 34-39, 47, 131). Kyiv : In-t heohrafii NAN Ukrainy.*]
6. Западнюк, С. О. (2011). *Міграції населення України: передумови, динаміка та наслідки розвитку (Наук. ред. Л. Г. Руденко). Київ : Академперіодика.* [Zapadniuk, S. O. (2011). Migrantsiini naselennia Ukrainy: peredumovy, dynamika ta naslidky rozvytku (Nauk. red. L. H. Rudenko). Kyiv : Akademperiodyka.]
7. Підгрушний, Г. П., & Сікорська, Л. Б. (2024). Нищення українських міст під час російської агресії (суспільно-географічний аналіз на прикладі Маріуполя). *Український географічний журнал*, (1), 30-39. [Pidhrushnyi, H. P., & Sikorska, L. B. (2024). Nyschennia ukrainskykh mist pid chas rosiiskoi ahresii (suspilno-heohrafichnyi analiz na prykladi Mariupolia). *Ukrainskyi heohrafichnyi zhurnal*, (1), 30-39.]
8. Позняк, О. В. (2002). Міграційна ситуація в Україні: загальнодержавні тенденції та закономірності територіальної диференціації. *Український географічний журнал*, (1), 22-28. [Pozniak, O. V. (2002). Migrantsiina sytuatsiia v Ukraini: zahalnodержavni tendentsii ta zakonomirnosti terytorialnoi dyferentsiatsii. *Ukrainskyi heohrafichnyi zhurnal*, (1), 22-28.]
9. Пугач, С. О. (2012). *Міграції населення Волинської області: суспільно-географічний аналіз. Луцьк : ПФ «Смарагд».* [Puhach, S. O. (2012). Migrantsiini naselennia Volynskoi oblasti: suspilno-heohrafichnyi analiz. Luts'k : PF «Smaragd».]
10. Руденко, Л. Г., Старостенко, Г. Г., & Хомра, О. У. (1995). Відтворення населення прикордонних районів України: територіальний аспект. *Український географічний журнал*, (4), 12-20. [Rudenko, L. H.,

- Starostenko, H. H., & Khomra, O. U. (1995). Vidtvorennia naselennia prykordonnykh raioniv Ukrainy: terytorialnyi aspekt. *Ukrainskyi heohrafichnyi zhurnal*, (4), 12-20.]
11. Хомра, О. У., Пирожков, С. І., & Малиновська, О. А. (1998). *Структура і напрямки міграційних потоків населення України (заключний науковий звіт по проекту)*. Київ : Представництво МОМ в Україні. [Khomra, O. U., Pyrozkhov, S. I., & Malynovska, O. A. (1998). *Struktura i napriamky mihratsiinykh potokiv naselennia Ukrainy (zakliuchnyi naukovyi zvit po projektu)*. Kyiv : Predstavnytstvo MOM v Ukraini.]
12. Czaplinski, P., & Dzhaman, V. (2023). Features of contemporary migration of the population of Ukraine: dynamics, directions, scale, problem. *Journal of Geography, Politics and Society*, 13(3), 22-33.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

13. *Внутрішньо переміщені особи* (2024). [Vnutrishno peremishcheni osoby (2024).] [Джерело](#)
14. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 р. № 1706, VII (2024). [Zakon Ukrainy «Pro zabezpechennia prav i svobod vnutrishno peremishchenykh osib» vid 20.10.2014 r. № 1706, VII (2024).] [Джерело](#)
15. Постанова Кабінету Міністрів України «Про облік внутрішньо переміщених осіб» від 01.10.2014 року № 509 (2024). [Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro oblik vnutrishno peremishchenykh osib» vid 01.10.2014 roku № 509 (2024).] [Джерело](#)
16. Філіпчук, Л., Ломоносова, Н., Сирбу, О., & Кабанець, Ю. (2022). *Вимушена міграція і війна в Україні* (24 лютого – 24 березня 2022). [Filipchuk, L., Lomonosova, N., Syrbu, O., & Kabanets, Yu. (2022). *Vymushena mihratsiia i viina v Ukraini* (24 liutoho – 24 bereznia 2022).] [Джерело](#)
17. Філіпчук, Л., & Сирбу, О. (2022). *Вимушена міграція і війна в Україні* (24 березня – 10 червня 2022). [Filipchuk, L., & Syrbu, O. (2022). *Vymushena mihratsiia i viina v Ukraini* (24 bereznia – 10 chervnia 2022).] [Джерело](#)
18. *Ukraine Displacement Data – Baseline Assessment – Raion level [IOM DTM]* (2024). [Джерело](#)

Y. Dzhaman, V. Dzhaman Geography of Internally Displaced Persons in the western region of Ukraine: volumes, directions, consequences, problems

Keywords: internally displaced persons, migrations, regions, western region of Ukraine, war, Ukraine.

Abstract: The problem of emergence and legal regulation in Ukraine of a new category of migrants - "internally displaced persons", caused by Russia's military aggression against Ukraine, is considered. The territorial differences and dynamics of the survey and registration of internally displaced persons in the regions of Ukraine by the International Organization for Migration (IOM) are disclosed. The volumes and features of the dynamics of indicators of the number of internally displaced persons in the western region are analyzed. region of Ukraine in the context of administrative regions and districts. Attention is paid to social support for internally displaced persons.

A new category of forced migrants – "internally displaced persons" – emerged in Ukraine with the beginning of Russia's military aggression in 2014, when Ukrainian citizens were forced to leave their homes in the temporarily occupied territories and part of the anti-terrorist operation zone in order to search for safe places. In order to legally regulate the growing number of this category of the population, the Cabinet of Ministers of Ukraine adopted the Resolution "On Registration of Internally Displaced Persons" and the Law of Ukraine "On Ensuring the Rights and Freedoms of Internally Displaced Persons" was adopted.

Initially, most IDPs migrated over short distances, but Russia's full-scale war led to a massive displacement of the population in Ukraine over long distances. During the first month of the war, 10.1 million people became forced migrants. Ukrainians, including IDPs – almost 6.5 million. In 2023, the total number of IDPs in Ukraine as a whole stabilized at the level of 3.5-3.7 million. Persons. On 31.03.2024 (IOM Round 34), the number of internally displaced persons in Ukraine was 3387.3 thousand.

In the western region of Ukraine, a study of the geography of registered IDPs was

Я. Джаман, В. Джаман.

Географія внутрішньо переміщених осіб у західному регіоні України: обсяги, напрямки, наслідки, проблеми

initiated by IOM in Zakarpattia region during the first round of evaluation. In the second half of June 2022, IOM covered the entire territory of the western region of Ukraine with an IDP survey. Their number was 661437 people. With certain "jumps" in the number of IDPs, their number in the western region of Ukraine grew during 2022 and reached a maximum of 851,942 people. After that, the number of internally displaced persons stabilized (December 2022 – February 2023) and subsequently had a constant downward trend (as of 31.03.2024 – 715279 people). During 2022, the changes in the quantitative parameters of IDPs by region were much larger. At the same time, there are two groups of regions in terms of the number of IDPs: 1) intensive arrival – Lviv, Zakarpattia, Ivano-Frankivsk regions; 2) moderate arrival – Chernivtsi, Ternopil, Rivne, Volyn regions. Territorial differences in migration flows are clearly reflected in maps and graphs that convey the dynamics of the number of registered IDPs, both in the western region of Ukraine as a whole and in the context of regions and districts.